Riksdagens protokoll 1990/91:9

Måndagen den 15 oktober

Kl. 15.00–15.02

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

1 § Anmälan om kompletteringsval till krigsdelegationen och till vissa utskott

Förste vice talmannen meddelade

dels att socialdemokratiska riksdagsgruppen på grund av uppkomna vakanser anmält Lars Gustafsson och Lars Hedfors som ledamöter i krigsdelegationen efter Ivar Nordberg resp. Anna-Greta Leijon samt Margareta Persson som suppleant i konstitutionsutskottet efter Mona Sahlin,

dels att miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp som suppleant i skatte-, lag- och socialförsäkringsutskotten under Gösta Lyngås ledighet anmält hans ersättare Ulf Löfgren.

Förste vice talmannen förklarade utsedda till

ledamöter i krigsdelegationen
Lars Gustafsson (s)
Lars Hedfors (s)

suppleant i konstitutionsutskottet
Margareta Persson (s)

suppleant i skatteutskottet
Ulf Löfgren (mp)

suppleant i lagutskottet
Ulf Löfgren (mp)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Ulf Löfgren (mp)

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 9 oktober.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1990/91:16 till utrikesutskottet
1990/91:35 till trafikutskottet
1990/91:39 till finansutskottet
1990/91:43 till lagutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Justitieutskottets betänkande 1990/91:JuU1
Lagutskottets betänkanden 1990/91:LU1–LU4
Trafikutskottets betänkanden 1990/91:TU1–TU3
Socialutskottets betänkanden 1990/91:SoU1 och SoU2
Jordbruksutskottets betänkanden 1990/91:JoU1–JoU3
Näringsutskottets betänkande 1990/91:NU1
Bostadsutskottets betänkanden 1990/91:BoU1 och BoU2

5 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
1990/91:40 Ändrade kapitaltäckningsregler med anledning av skattereformen, m.m.

6 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 12 oktober

1990/91:44 av *Sigge Godin* (fp) till finansministern om tullverkets organisation:

Generaltullstyrelsen lämnade i juni 1990 förslag i anledning av regeringens uppdrag om organisationsöversyn av tullverket. Utredningen visar på betydande förändringar av såväl organisatorisk, personell som regionalpolitisk art. Ändringar föreslås ske av regionindelningen i landet och indragningar av ett antal tullstationer.

Ändrad regionindelning innebär att Norrland skall utgöra en region med regionkontor i Haparanda.

När det gäller nedläggning av tullstationer föreslås att stationen i Örnsköldsvik överflyttas till Umeå.

Förutom minskningen av personalstyrkan i Örnsköldsvik från nio till sex tjänster så försvinner betydande arbetstid genom resor mellan Umeå och Örnsköldsvik, 22 mil per dag.

Utredningen synes inte ha tagit hänsyn till den omfattande kontroll som skall ske av tekniska produkter och kvalificerade fordon för militär och civil användning som exporteras av Hägglunds Vehicle AB. En kontroll sker i dag enligt anvisningarna varje vecka på grund av godsets speciella art.

Omorganisationen av tullverket kommer att innebära mycket omfattande förändringar såväl från kontroll- och bevakningssynpunkt som när det gäller regional påverkan på utsatta orter. Jag får därför ställa följande frågor till finansministern:

1. Avser regeringen att låta riksdagen fatta beslut i frågan?
2. När avser regeringen lägga fram förslag eller fatta beslut i ärendet?
3. Vilken hänsyn anser finansministern skall tas till förändrade möjligheter att utöva kontroll och tillsyn på grund av regionala förhållanden?
4. Kommer regeringen att väga in regionalpolitiska hänsyn i ärendet?

1990/91:45 av *Ingbritt Irhammar* (c) till socialministern om barnens rätt i samhället:

Barnens rätt i samhället

Barnens grundläggande rättigheter kommer till uttryck i FN-konventionen om barn som FN nyligen behandlat. I över 50 artiklar presenteras kraven på en drägligare tillvaro för världens barn. Här stadgas bl.a. barnens rätt att överleva och utvecklas, att uttrycka sin mening i alla frågor som rör dem själva och att skyddas mot fysiskt och psykiskt våld.

FNs barnkonvention gäller respekten för barnens liv. Den utmanar oss alla till handling. Nu gäller det för Sverige och andra ratificerande stater att leva upp till konventionens mål. Det gäller också att få fler länder att ratificera konventionen.

Barnens bästa och barnens behov måste få de uttryck som barnen själva dikterar. För att detta skall bli möjligt krävs en helhetssyn på barnet i samhället, utformandet av en politik som sätter barnets intressen i centrum.

Barn i missbrukarmiljöer

Mitt i vår egen svenska välfärd far många barn oerhört illa. Barn i missbrukarmiljöer lider i det dolda och tvingas uppleva olika förnedrande handlingar, även psykiskt och fysiskt våld. De lever också med skammen att ha föräldrar som super och missköter sig.

Det är viktigt att man tidigt uppmärksammar deras situation och går in med stöd och hjälp. Det krävs ett väl utvecklat samarbete mellan barnomsorg, skola, socialtjänst och primärvård för att barnens behov skall kunna tillgodoses i tid.

En aktiv drogpolitik måste komma till stånd, där man inte väjer för att vara mera restriktiv exempelvis vad gäller tillståndsgivning och där man också mycket medvetet satsar på ett ökat utbud av drogfria miljöer, ökad information om droger i skolor och på arbetsplatser och ökade vårdresurser.

Barn som utsätts för misshandel och incest

Barn som utsätts för misshandel och incest lever under ett ständigt hot. De blir ofta offer för vuxnas frustration. Slagen och sparkarna är det ordlösa språk som används då förmågan att tillrättavisa vänligt men bestämt inte finns. Vuxna som slår har ofta själva som barn blivit utsatta för olika övergrepp.

Kunskapen om dessa barns situation måste bli bättre. Utbildningen i sociala frågor måste intensifieras för bl.a. personal i socialtjänsten, för lärare och all annan personal som har med barn att göra. Det är viktigt att man skall kunna se och tyda tecknen på ofärd i tid och att ingripa så att misshandlade barn inte tvingas växa upp till våldsverkare eller drogmissbrukare.

Täta hembesök i problemfamiljer, en bättre uppföljning av varje enskilt ärende och en större tilltro till de lokalt förankrade socialnämndernas utredningar kan leda till goda resultat. Det är inte acceptabelt att barn kommer i kläm på grund av bristfälliga kontakter mellan olika sociala myndigheter.

Riksföreningen mot sexuella övergrepp mot barn (RMSÖ) bedriver ett mycket angeläget arbete när det gäller att stödja barn som utsatts för övergrepp. Verksamheten som bedrivs på frivillig grund är i stort behov av statligt stöd för att kunna utföras än mer effektivt.

Problemen är inte likartade för alla utsatta barn. Det är därför viktigt att vård- och terapiinsatserna kan differentieras. Gruppbehandling av utsatta tonårsflickor har med framgång bedrivits i Malmö. En sådan verksamhet bör, med tillräckliga resurser, kunna initieras även på andra håll i landet.

Det krävs ökade resurser för att behandla alla inblandade. Gärningsmännen behöver inte enbart straff. Även vårdinsatser för de inblandade vuxna behöver intensifieras. Det är angeläget att man får vård så att det destruktiva beteendet kan brytas. Fängelse i kombination med kontraktsvård för dessa brott är ett förslag som bör diskuteras ytterligare.

Socialutskottet har i oktober 1989 av regeringen beställt ett åtgärdsprogram för att möta våldet mot barn. Riksdagen ställde sig helhjärtat bakom detta krav. I dag, ett år senare, väntar vi fortfarande på resultat.

Barn i vårdnads- och umgängestvister

Barn som slits mellan föräldrarna i långa och plågsamma vårdnads- och umgängestvister far ofta mycket illa. Dessa förstår inte varför föräldrarna bråkar och tar inte sällan på sig skulden för den uppkomna situationen. Barnen blir brickor i en maktkamp mellan vuxna.

I bästa fall får föräldrarna i dag hjälp t.ex. med samarbetssamtal. Barnen däremot lämnas ofta utan denna hjälp. Deras behov av stöd kan främst sägas tillgodoses genom den barnpsykologiska expertisen. Tillgången på dessa experter är dock relativt liten och motsvarar inte barnens behov av hjälp.

En väl utbyggd familjerådgivning, som bedrivs i olika former, t.ex. av kommuner, landsting eller kyrkliga organ, krävs för att möta familjernas behov av professionell hjälp vid slitningar i ett förhållande. En större satsning bör också göras på stödfamiljer och barnjourverksamhet. Till barnjourer, som drivs på frivillig basis, kan barn i utsatta lägen vända sig för att få skydd. Rädda barnen kommer att dra i gång en sådan verksamhet i Stockholm under 1991, och det är angeläget att denna verksamhet snarast utvärderas och,

om resultatet är positivt, börjar bedrivas på andra orter i landet. Särskilda barnsocialsekreterare hos socialtjänsten kan vidare behöva inrättas. Det är över huvud taget viktigt att den tid som en vårdnadsprocess tar på olika sätt kan förkortas.

Barn och föräldrar måste ges mer tid tillsammans. Det krävs därför bättre förutsättningar för att familjen skall kunna välja den omsorgsform som passar den bäst. Alla småbarnsfamiljer måste få del i samhällets stöd till barnomsorgen. På så sätt stimuleras föräldrarnas initiativ till bl.a. kooperativa daghem och barnomsorgsverksamhet i församlingars regi. Svenska kyrkans förskoleverksamhet, som i dag alltjämt står utan statsbidrag, måste få samma chans att bedriva verksamhet som de fria kyrkorna.

Regeringens ansvar

Att visa respekt för barnen kräver kunskap och ett stort engagemang. Vi har alla ett gemensamt ansvar för barnens livsmiljö, och vi får inte väja för att ingripa och sätta gränser. Regeringens ansvar för att på olika sätt bistå barnen och med olika medel stärka deras ställning i samhället måste nu förtydligas.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande fråga till socialministern:

Vilka snara åtgärder ämnar regeringen vidta för att stärka barnens rätt i samhället?

1990/91:46 av *Margareta Persson* (s) till socialministern om barnavårdscentralerna:

Barnhälsovården har sedan minst 35 år tillbaka haft en avgörande roll för det förebyggande olycksfalls- och hälsovårdande arbetet bland barnfamiljer. Sverige har varit föregångare när det gäller barnolycksfallsförebyggande arbete. Ett exempel på det är att antalet dödsolyckor bland barn drastiskt har minskat under senare år.

Barnavårdscentralerna har varit motorn i det svenska barnhälsoförebyggande arbetet. Trots att besöken där är frivilliga, så går nästan alla barnfamiljer dit. Barnavårdscentralerna är en stor trygghet för barnfamiljerna, dit kan man vända sig med sin oro och sina frågor. Den svenska modellen har blivit internationellt känd, och olika länder försöker nu bygga upp en liknande modell som vi haft i Sverige.

Den offentliga sektorn är i dag ständigt utsatt för kritisk granskning av både allmänhet och politiker. Men en verksamhet som knappast någon har haft några invändningar emot är barnavårdscentralernas arbetsmetoder. De är lättillgängliga, byråkratin lyser med sin frånvaro, kunskaperna är stora och varje förälder känner att man kan ställa vilka "dumma" frågor som helst, utan att bli illa behandlad.

Barnmiljörådet, som är en statlig myndighet som skall bevaka bl.a. det förebyggande säkerhetspolitiska arbetet bland barn, har nu kraftigt protesterat mot den pågående omstruktureringen i landstingen av barnhälsovården. Man varnar nu för den förändring som innebär att distriktssköterskorna skall överta barnavårdscentralernas uppgifter.

En distriktssköterska, som skall ha ansvar för allt fler verksamhetsgrenar inom primärvården, kommer oundvikligen att tvingas prioritera det akut sjukvårdande arbetet framför långsiktigt förebyggande barnhälsoarbete. Även om distriktssköterskeorganisationen tillförs nya resurser, kommer de att få svårt att upprätthålla en god kompetens med ett underlag på ca 10–15 nyfödda barn per år. På barnavårdscentralerna har sjuksköterskorna ett barnunderlag på 50–110 barn per årskull och totalt mellan 450–550 barn per heltidstjänst. Detta måste jämföras med att en del distriktssköterskor endast har omkring 100 barn totalt.

Den kompetens som barnavårdscentralerna har haft kan därför svårligen upprätthållas av distriktssjuksköterskorna, oavsett om den organisationen tillförs goda resurser. Kompetensen bygger både på erfarenhet av många barn och på att man kan hålla sig informerad om nyheter på barnområdet. En distriktssjuksköterska kan omöjligen hinna inhämta nya kunskaper på samtliga områden hon skall bevaka.

Självklart skall vi fortsätta att ha distriktssköterskor även för barnhälsovården i glesbygd. Men förhållandena där går inte att jämföra med tätortsförhållanden.

Den omstrukturering som nu pågår innebär egentligen en nedmontering av en svensk modell som på många sätt varit unik. Varför skall den offentliga sektorn förändras just på det område den är som mest populär? Hur skall man kunna garantera att det förebyggande arbetet inte kommer i kläm i konkurrensen med akuta sjukvårdsbehov? Hur skall man kunna garantera samma gedigna barnkompetens som tidigare?

Mot bakgrund av detta vill jag fråga socialministern:

Anser socialministern att systemet med barnavårdscentraler varit en stor tillgång för barnhälsoarbetet?

Anser socialministern att barnavårdscentralerna bör bibehållas?

Vilka åtgärder avser socialministern vidta för att barnavårdscentralerna skall bibehållas?

den 15 oktober

1990/91:47 av *Ragnhild Pohanka* (mp) till utrikesministern om Tibet:

Efter undantagstillståndets upphävande i Tibet den 1 maj 1990 såg det ytligt sett ut som om Kina ville lätta på trycket och förtrycket. Antalet uniformerade soldater minskade på gator och torg, en försiktig turism tilläts. Bl.a. fick Svensk-tibetanska skol- och kulturföreningen visum för en gruppresa i somras och fick också resa relativt fritt under uppsikt.

Men fernissan var ytterligt tunn. Tydligt såg och hörde man att tibetanerna hade de lägst betalda arbetena, de sämsta bostäderna, den sämsta sjukvården eller ingen alls, de flesta barnen utan skolgång. De behövde tillstånd för att resa mellan olika städer. De fattiga gatubarnen i Lhasa var tibetaner.

Men detta var inte nog: beväpnade soldater på taken på strategiska punkter, rädda munkar som inte vågade tala med oss. Soldater stoppade turister och frågade var de bodde, och säkerhetspoliser följde oss under hela vistel-

sen i Tibet. Munkar och nunnor fängslas och torteras, detsamma händer oppositionella eller så får de yrkesförbud.

Sedan juli har förhållandena ytterligare skärpts. Soldatnärvaron stärks, kloster stängs, ytterligare munkar och nunnor avstängs från klostren, och civilbefolkningen utsätts för ökat tryck. Bl.a. fortsätter tvångssteriliseringar även av unga ogifta kvinnor, och kineserna talar om den "slutgiltiga lösningen" av Tibetproblemet.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande frågor:

1. Är det inte dags att Sverige omprövar sitt ställningstagande till Kinas överhöghet i Tibet?
2. Skall samma misstag upprepas som när det gäller Baltikum?
3. Skall Sverige tigande åse när ett litet folk förtrycks och utsätts för folkmord?
4. Vilka aktiva åtgärder är utrikesministern beredd att vidta när det gäller Tibetfrågan?

7 § Kammaren åtskildes kl. 15.02.

Vid protokollet

OLLE MARCUSSON

Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Måndagen den 15 oktober

1 § Anmälan om kompletteringsval till krigsdelegationen och till vissa utskott 1
2 § Justering av protokoll 1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott 2
4 § Förnyad bordläggning 2
5 § Bordläggning 2
6 § Anmälan om interpellationer
1990/91:44 av Sigge Godin (fp) om tullverkets organisation .. 2
1990/91:45 av Ingbritt Irhammar (c) om barnens rätt i samhället 3
1990/91:46 av Margareta Persson (s) om barnavårdscentralerna 5
1990/91:47 av Ragnhild Pohanka (mp) om Tibet 6

gotab 97048, Stockholm 1990